

דרשת הרמב"ן לראש השנה [ג' ספרים נפתחים]
שיעורו של הרב משה כהן – ראש מפעל עיקרי השולחן
[לאברכים בכולל "משכן מאיר" - ראש השנה תשס"ה]

ב"ה

תענית י"א/א' - בשעת פטירתו של אדם כל מעשיו נפרטין לפניו ואומרים לו כך וכך עשית ביום פלוני והוא אומר הן וכו' ולא עוד אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר יפה דנתוני וכו',

ראש השנה טז/ב - אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים - תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה. ...

ראש השנה טז/ב - תניא, בית שמאי אומרים: שלש כתות הן ליום הדין: אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינוניים. צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם, שנאמר +דניאל יב+ ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם, בינוניים - יורדין לגיהנם [פרש"י ליום הדין - לתחית המתים]

ב"ב י"א' - כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה כך חסרונו קצוב לו מראש השנה...

סנהדרין דף קז/ב - דור ה מבול אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין בדין... [וכתב הרמב"ן (עמ' רכא) - ויום דין מזכירין אותו רבותינו בהגדות ומדרשים וקורין לו יום הדין הגדול...]

ראש השנה דף לג/ב - ...דכתיב +במדבר כט+ יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמין: יום יבא יהא לכוון. וכתב באימיה דסיסרא +שופטים ה+ בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי יליל...

פרש"י - מאן דאמר שברים סבר גנוחי גנח - כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן. ילולי יליל - כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכין זה לזה. (זו התרועה).

שאלות

1. כמה פעמים ומתי האדם נידון?
2. על מה האדם נידון בראש השנה?
[אם נאמר שאדם נדון בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים, אם כן אין דינו בשעת מיתה אלא על מה שעשה מראש השנה עד יום המיתה?]
3. מה כוונת ר' יוחנן צדיקים גמורים נכתבים לאלתר לחיים, ורשעים למיתה, הרי בכל שנה יש הרבה צדיקים שמתים ומאיך הרבה רשעים שמתים?

[ויש לשאול והיאך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה שכל רזי עולם תלויין בו צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לחיים וכל הרשעים מתים, וכי כל הרשעים מתים והצדיקים חיים, ולמי כל חמדת העולם אלא לרשעים, והכתובים צווחי כנגדו יש צדיק אובד בצדקו... וכי לא ראה זה החכם ספר איוב מעולם שהוא מלא תוכחות על זה?]

תשובות לשאלות הרמב"ן

2-1 האדם נידון שלש פעמים/ והדבר שהוא נידון עליו בכל פעם:

אבל כך הוא הענין הזה, בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו ונדון כל אחד ואחד בעניני העולם הזה, אם זכה לתת לו חיים ושלוש ועשר ונכסים וכבוד או נתחייב למות בשנה זו או ליסורין וצער ועוני, כללו של דבר על כל ענין שבגוף ושבעולם הזה כגון בני חיי ומזוני, אבל אינו נידון על הנפש אם תזכה לגן עדן ולחיי העולם הבא או תתחייב לגיהנם ואבדון,

א. כללו של דבר ראש השנה - יום הדין הוא לעולם הזה,

ב. ושעת מיתתו של אדם - הוא יום הדין שלו שהוא נדון בנפשו על אותו עולם שהוא עולם הנשמות, וכל מעשיו נפרטין לפני בוראו ית' **ואם תזכה נפשו לגן עדן** העליון והתחתון ולא יזו מעלה ממנו, **או תתחייב נפשו לגיהנם** ויסורין הרבים ובאיזה דין תתחייב להיות נדונת בו, הרי למדנו יום הדין לגוף ויום הדין אחר לנפש.

ג. עוד יש יום דין אחר שהוא יום דין לשניהם לגוף ולנפש, ... והיום הזה הוא בתחילת תחיית המתים. ואומר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, וכל באי העולם שמבראשית נידונין בו בגוף ובנפש, אם ראוי זה לתחיית המתים ולנועם הגוף והנפש בכל אותן הזמנים המתגלגלין ובאין אחרי כן, ולאי זו מעלה יזכה מהם, או יתחייב זה שלא יחיה וישאר בגיהנם במקום שהוא שם, או שיכפל עליו עונש יתר ממדה רעה לקשה ממנה, וזו היא מה שהזכירו במשנה (סנהדרין ק"ז ב') אין עומדין בדין ועומדין בדין,

מ"מ למדנו לראש השנה שהוא יום הדין לכל הענינים שבעולם הזה, וכמו שאמרו במימרא זו שלשה ספרים נפתחין בראש השנה וכו' שאלו השלשה ספרים כל באי העולם הם כוללין.

תשובה לשאלה 3 - ויש לשאול והיאך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה שכל רזי עולם תלויין בו צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לחיים וכל הרשעים מתים, וכי כל הרשעים מתים והצדיקים חיים, ולמי כל חמדת העולם אלא לרשעים,

אבל המימרא הזו נאמרה בחכמה ועל פי ההגיון,

כל הזוכה בדינו נקרא צדיק גמור,

כל המתחייב בדין נקרא רשע גמור,

[הבנוני] המעויין שמשקלו שוה לכאן ולכאן נקרא בינוני,

יתכן שרשע יקרה "צדיק" - אם כן הרשע הגמור המוחלט שעבד ע"ז ועשה גילוי עריות ושפיכות דמים ועשה מצוה אחת לבדה שדינו בפני הקב"ה לשלם לו שכרה בעולם הזה שיחיה השנה הזאת, נקרא בכאן צדיק גמור לפי שנצטדק בדין, עד שיהיה אחאב שנאמר בו הראית כי נכנע אחאב וגו' נקרא צדיק גמור באותו הדין,

יתכן שצדיק יקרא "רשע" - וכן רשעים גמורים לאלתר למיתה אפילו קיים כל התורה כולה והורה הלכה לפני רבו ונתחייב מיתה בכך, נקרא בכאן רשע גמור לפי שהוא מחוייב בדינו,

דרשת הרמב"ן לראש השנה [ג' ספרים נפתחים]
שיעורו של הרב משה כהן – ראש מפעל עיקרי השולחן
[לאברכים בכולל "משכן מאיר" - ראש השנה תשס"ה]

נמצא כל הכתובים לחיים שזכו לחיות עד ראש השנה הבא כולם צדיקים גמורים בדינם, וכל הנכתבים למיתה שימותו בשנה ההיא כולם רשעים גמורין בדינם,

וכל לשון התורה כך הוא והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע, צדיק ורשע בדין זה, וכן ונקי וצדיק אל תהרוג, וכן מה שהזכירו חיים ומיתה אינן בימים בלבד, אלא תפסו להם חיים אב הטובות כולן ומיתה אב לרעות כולן, וכינו כל העונשין שבעולם נגעים ומיתת בנים ועניות וכל מאורעות רעות של גוף בכנוי מיתה, וכן כל הטובות עשר ונכסים וכבוד ובנים ושלוש ובריאות בכלל חיים, וכן עושין הפסוקים בכל מקום, **זהו פירוש מימרא זו בלא קושיא ובלא פיקפוק.**